

PORODZENIE (175) *sb n*

-e-, [-ę-].

Oba o jasne; -e- (19), -é- (1) BiałKat; końcowe e pochylone.

sg N porodzić (13); -é (1), -(e) (12). ◇ G porodzić (35); -ã (20), -(a) (15). ◇ D porodzić (20). ◇ A porodzić (14); -é (1), -(e) (13). ◇ I porodzić (8) FalZioł (3), LatHar (4), SiebRozmyśl porodzić (5) SeklKat, StryjKron (4); ~ -ém (1), -(e)m (7). ◇ L porodzić (80).

Sł stp: porodzić, porodzić, Cn notuje, Linde XVI w. (dwa z niżej notowanych przykładów) s.v. poród.

I. Rzeczownik od „porodzić”: *Czynność rodzenia, poród wydanie dziecka na świat; partus Mymer¹, BartBydż, Vulg, Mącz, Cn; enixus Mącz, Cn; progeneratio Calep, Cn; satus Mącz; genitura, partio, partura, procreatio Cn (160) : Iako ya nyesbylem [...] Robothney katharzyny voythkowej ve wschy byskupiey yabloney bandaczey blysku porodzić ZapWar 1526 nr 2343; Mymer¹ 38; Puerperium, partus pueri primus, porodzić BartBydż 126; małż pewną nadzieję dobrego końca á pocieśznego w częśliwym [!] porodzić. FalZioł V 18d; Przitym też gdy iuż ciężka niewiałta przychodzi ku łamemu porodzić/ tedy ma być poślona iaką dobrą potrawką FalZioł V 19b; Trafuie sie theż w porodzić iż dziecię obiema rękoma pocźnie sie rodzić FalZioł V 22c; Zalię gdyby niewiałta po porodzić miała bolenie z łtrzekaniem w krzyżu y w bodrach [!]/ tedy małż wziąć/ rumnu/ łlazu FalZioł V 27v; Gdy prawa pierś chora iest, Nieprześlpieczność porodzić mężczyźnie vkazuje. FalZioł V 31, I 3a, 19a, 107d, 155b, III 35b (26); SeklWyzn F [2 r.]; GroicPorz ii, mm2v; A niewiałtká iego/ żoná Fineełowá/ chodziła brzemienna/ y bliśka porodzić Leop 1.Reg 4/19; BibRadz Gen 35/17, Lev 1 arg; thám niewiałty tak łą płodne iż rzadko ktoraby iedno dzyecię miałá przy porodzić BielKron 8v, 24, 37v marg, 382, 415 [2 r.], 445, 465; Iunonem Lucinam in pariendo invocant Wziwáją ná pomoc przy porodzić. Mącz 505a, 1a, 6b, 59d, 60c, 84d (9); SienLek 109, 113v, 114; HistRzym 133; Wiele mátek po porodzić dźiatki łwé dawáią mámkóm ku chowániu BiałKat 281; CzechRozm 157v; SkarŻyw 111, 393, 507; Obstetrico – Do porodzić pomagam. Calep [718]a, 217b, [700]b, [756]b [2 r.], 856b; LatHar 233 [3 r.], 480 [2 r.], 487 [3 r.], 501 [3 r.]; WujNT 5 [4 r.], Zzzzz4v [2 r.]; A iakoś zoltała czyłtá á niepokałaná dźiewicá tak przed porodzić/ iako przy porodzić/ także theż y po porodzić SiebRozmyśl G4.*

porodzić kogo (12): Iuľch tedy mozimy zrozumycz jako bog oduyekow przeľrzal narodzić they maryey panny nałzwyath ktory chczyal yzby przeľz yey porodzić łyna bozego bylo naprauyone kozde tego upadlego łzwyata łtadło PatKaz III 92, 102v; Krolowa Anná będąc mdła po porodzić iego [syna] vmárlá rychło. BielKron 404, 21, 61. Cf »porodzić dziecięcia«.

porodzić czyje [w tym: G sb i pron (9), pron poss (6), ai (1)] (16): BierRaj 19v; Panno czyłtá Maria [...] przez twoie porodzić/ dáy nám wieczné zbawienijé OpecŻyw 17v; PatKaz III 92; GlabGad A4; RejPs 71v; Trzecięgo dnia po moim porodzić/ porodzić theż y oná Leop 3.Reg 3/18; Cudá kthore Elizeuľ wczynił/ Oleiu rozmnożenie/ Nie płodne porodzić Leop 4.Reg 4 arg, Job 39/1, Is 66/7; Obstetrico et obstetricor, Bába być/ przy porodzić pań bywáć. Mącz 257c; Szedł theż y Iozeph [...] do miałtá [...] ktore zwano Bethleem [...] áby sie theż wyznał y z Márią [...] Y słałto sie iest pothym

gdy iuż thám byli/ wypełniły fie dni porodzenia iey/ y porodziła lyna fwego pirworodnego [*Vulg Luc 2/6*] *RejPos* 17v, 17v, 296; *BudBib* 19a marg; *LatHar* 412, 480; *WujNT* 5.

W połączeniu szeregowym (1): pirwey bywa poczęcie potym rodzenie naoftatek porodzenie. *WróbŻółt* C5v.

W charakterystycznych połączeniach: porodzenie szczęśliwe, dziewicze, dziwne, pocieszne, snadne; blisko (blisku, bliska) porodzenia (być) (5); do porodzenia pomagać, ku porodzeniu (do)pomagać (3), pokuszać się, sprawny; po porodzeniu oczyszczenie (2), uraz; przy porodzeniu czynić lekkość, pomagać, pracować się (praca) (2), służyć, umrzeć (2), używać na pomoc (2); porodzenie z panny.

Zwroty: »przed czasem mieć porodzenie« (1): á przeto niema być paniam dawano brzemiennem to picie, bo by muiała przed czałem mieć porodzenie *FalZioł* I 24d.

»jednym porodzeniem mieć, urodzić« [*szyk zmienny*] (2:2): w ziemi Krákwofkiew we wsi Nakiel/ trzydzięści y sześć dzieci żywych iednym porodzeniem/ Sláchetna Margaretá Małzonká Groffa Wiroboflawá vrodziła *StryjKron* 345; Auicenná piłze w kłięgach o Zwierzętach/ iż iedná Niewiáftá fiedmndziefiát y ośm dzieci miáła iednym porodzeniem. *StryjKron* 345, 345 [2 r.].

Wyrażenia: »ciężkie, trudne porodzenie« (1:1): *FalZioł* V 30v; Nogi cienkie á krótkie v białych głow zna ciężkie porodzenie *GlabGad* P7.

»czas porodzenia, porodzeniu, ku porodzeniu« = *tempus partus a. pariendi Vulg (16:3:1)*: Gdy czas porodzenia Elzbieta miała/ porodziła krzciociela bożeeo *OpecŻyw* 12; *TarDuch* B8v; PAprociana wodka [...] Płod vmarły wypáda z żywotha, y żywy przed czałem porodzenia wypáda z żywota *FalZioł* II 10b, IV 48d, V 16c [2 r.], 18b; Y Załz ty wiełz czał porodzenia dzikich koz ná kłálách/ álbo doyrzrales kiedy gdy Lánie rodzą? *Leop Iob* 39/1, *Is* 66/7; Elźbiecie teź wypełnił fię czał porodzenia [*Verum Elisabeth impletum est tempus parere ipsam*]/ y vrodziła lyna. *BibRadz Luc* 1/53; *BielKron* 14, 137 [2 r.]; Partus prope instat, Czał porodzenia nádchodźi. *Mącz* 418d; *HistRzym* 32, 77v; *RejPos* 296; *BudBib* I 9a marg; *SkarŻyw* 184; *WujNT Luc* 1/57.

»czesne [= o czasie] porodzenie« (1): Maturus partus, Czełne porodzenie. *Mącz* 211c.

»porodzenie dziecięcia (a. dzieciátka, a. dziátek)« (7): A tak po porodzeniu dzieciátka/ y po wyłzciu tego Łoźyfka: płyną ty wilkofci ze krwią zmiefzane *FalZioł* V 16; A tak około czerdziefci niedziel od poczęcia przychodzą ti znaki na brzemienną niewiáftę: kthore vkazuią richłe porodeniedzięcięcia [!] *FalZioł* V 16a, 8c,1 155b, II 4b, IV 48d, V 18b.

»lekkie, łacne, bez boleści porodzenie« [*szyk 8:1*] (4:4:1): Woda wktoreyby trzy dni moknął [*gagatek*], czini lekkie porodzenie. *FalZioł* IV 53c; Ktemu baba ma pilno pilnować czo przyłfuła ku łącznemu porodzeniu *FalZioł* V 24, I 155b, V 15v, 18b [2 r.], 24v; *SienLek* 113v; naydziefz [*u panny Maryi*] duchownie one dwánáście gwiazd/ od Ianá S. opifáných [...] prawdziwe Syná Boże⁸⁰ nołzenie bez obciázenia: y porodzenie bez boleści. *LatHar* 476.

»rychłe (będzie), śpieszne porodzenie« [*szyk zmienny*] (13:1): Theź kadzenie fiarcźane pod białą głową ktora niemoże porodzić/ iefth ku wielkiej pomocy rychłego porodzenia. *FalZioł* III 38c; Gdy ty znamiona przychodzą na brzemienną niewiáftę. Vkazuią richłe porodzenie. *FalZioł* V 16b, 8c, IV 48d, V 15v, 16a, 20b, 24v [4 r.], 25 [2 r.]; Ofobliwe lekárftwo ku lekkiemu á śpiełznemu porodzeniu *SienLek* 113v.

Szeregi: »poczęcie i porodzenie« (3): Conceptus et satus pecudum, Poczęcie y porodzenie. *Mącz* 387a; Toć zwiáltowanie/ o náleżoney łálce/ nie było przed iey [*Maryi*] vrodzeniem ani po vrodzeniu iey w dziecińftwie: ále aż w dorofłtych pánieńfkich lećiech/ w ktorych iey tę łálkę Bożą ku poczęciu y porodzeniu opowiadał ániół *CzechEp* 192; *WujNT* 5. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»porodzenie albo złączenie« (1): CZęfto kroć po porodzeniu/ albo po złączeniu: wpadaią niewiáfty w rozmagite niemoczy *FalZioł* V 26v.

Przen (2) : Oćiec dał Synowi żywot przez porodzenie wieczne. *WujNT* 324 *marg*, Cccccc.

II. Rzeczownik od „porodzić się”: *Narodzenie się, przyjście na świat; partus Vulg, Cn; nativitas PolAnt; generatio Cn* (15) : *PatKaz III* 136v; Lekarżftwa o rozmagitych niemoczach Dziecinnnych/ w ktore richło po porodzeniu wpadaią *FalZioł* V 37v; *GliczKsiąż* Q2v; Po obrzeźce/ ktora bywa po porodzeniu ósmego dnia/ krzczą fie we czterdzieści dni Męfczyzni *BielKron* 462; *KwiatKsiąż* C3v; co mu bogini forthuná ná głowie nápiłze przy porodzeniu/ te⁸⁰ fie żaden nie vchroni. *BielSpr* 51, 51; W Kościele Sálomonowym/ czterdzieftego dnia po porodzeniu/ Páná Chryftufowe wefołe ofiárowanie. *LatHar* 515.

porodzenie z kogo (1): Woła też y opowiada poczęcie y porodzenie iego dziwne z dziewice pánnny/ ktore fie nád dziw á nád przyrodzenie biegu fwieckiego sftác miáło *RejAp* 100.

porodzenie czyje [*w tym: pron poss* (4), *G pron* (1), *ai poss* (1)](6): Ale takowych malo ieft/ ktorzyby takowé sfczęfliwości byli/ ijżby od fwé⁸⁰ porodzenia nigdy boga nie rozgniewali *OpecŻyw* 188v; *PatKaz III* 108v; *RejAp* 100; *BudBib Esth* 14/5; *ActReg* 31; Constellatio – Zeifzcz ie [!] znakow niebieskich przy porodzeniu człowieczim. *Calep* 249a.

W połączeniu szeregowym (1): Iáko iągody na pułfczey nálażłem Ifráelá: [...] flawá ich od porodzenia/ y od żywotá/ y od poczęcia. *Leop Os* 9/11.

[*Wyrażenie przyimkowe*: »od porodzenia«: Wkłada też pan Bog Krzyfz a vdręczenie pod czas/ na fwe święte a wybrane [...] / iáko czytamy v Hioba. [...] o fliepem od porodzenia. *UstKościel* 74.]

Synonim: **I. złączenie.**

Cf POROD, PORODZIĆ, PORODZIĆ SIĘ, RODZENIE